

'Met techniek is al veel verbeterd'

Stap voor stap is de Nederlandse intensieve veehouderij de afgelopen decennia al ingrijpend veranderd, en dat zal de komende jaren blijven gebeuren.

Contact: Nico Verdoes
Nico.Verdoes@wur.nl
0320 - 29 35 20
Hans Hopster
Hans.Hopster@wur.nl
0320 - 23 82 06

Om de Nederlandse veehouderij aan de toekomstige eisen op het gebied van milieu en dierenwelzijn te laten voldoen, moet er nog van alles gebeuren. Maar pas op met al te veel pessimisme over wat techniek vermag, zegt onderzoeker Nico Verdoes van Wageningen UR Livestock Research. Door stap voor stap de veehouderij te verbeteren is er de afgelopen decennia veel bereikt.

Verdoes werkt al ruim twintig jaar aan de grote milieuproblemen van de veehouderij: de uitstoot van ammoniak en verwerking van mest. Je zou hem een realo kunnen noemen. Geen man van grote dromen en vergezichten, of radicale standpunten, maar een onderzoeker die ervan overtuigd is dat zijn onderzoek de veehouderij beetje bij beetje de goede kant op duwt. 'Een schip kun je niet zomaar wenden. Je kunt bijsturen en zeggen dat de wending fermer moet worden ingezet, maar een haakse bocht zit er niet in.'

Denk bijvoorbeeld aan de emissie van ammoniak. 'Toen ik met onderzoek naar ammoniakemissie begon in 1990 was de doelstelling om in 2010 maximaal 128 kiloton uitstoot te realiseren. Die doelstelling is gehaald.' Niet door op de tekentafel een radicaal ander model te ontwerpen voor de veehouderij, maar door schonere stallen te ontwikkelen en mest niet langer bovengronds uit te rijden. 'Er is veel bereikt, al is de milieudruk nog steeds te hoog; we zijn er nog niet. Maar het uitrijden van mest was vroeger verantwoordelijk voor zestig procent van de emissie. Dat is enorm teruggebracht.'

Wie de cijfers van het CBS bekijkt, ziet die ontwikkeling terug. De uitstoot van ammoniak door de Nederlandse veehouderij liep terug van 238 kiloton in 1990 naar 114 nu, een

daling van 52 procent. Er wordt gemiddeld nog steeds teveel fosfaat op Nederlandse landbouwgronden gebracht, maar het overschot is nog geen kwart van wat het in 1986 was. Toen bedroeg het overschot 106 kilo fosfaat per hectare, nu nog 22. Nog steeds te veel, zeker als de nieuwe fosfaatsnormen in 2015 van kracht zullen zijn, maar toch een enorme sprong.

Optelsom

Die sprong werd niet in één keer gemaakt, maar is het gevolg van veel veranderingen samen. 'Emissiearme stallen worden nu in de praktijk gebouwd. De mest is van betere kwaliteit door minder waterverbruik. En doordat we de dieren aangepaste voeders geven, is het stikstofgehalte lager en er zit veel minder fosfaat in. De mest is nu ook veel beter af te zetten in de akkerbouw omdat veehouders beter rekening houden met de wensen van de akkerbouw.'

Lang werd ook veel verwacht van mestscheiding om het nutriëntenprobleem onder controle te krijgen. Maar een echte doorbraak is er nog niet gekomen. Verdoes: 'Om dat echt van de grond te krijgen zijn maatregelen van de overheid nodig. Je ziet trouwens mestscheiding wel langzaam van de grond komen bij melkveehouders die het fosfaat uit de mest graag afzetten bij akkerbouwers, en de stikstof zelf kunnen gebruiken op hun grasland. Onderzoek is dus niet meteen waardeeloos als het niet direct in de praktijk wordt gebracht. Deze techniek lag al een paar jaar op de plank voor de varkenshouderij, en nu zie je ineens een ongedachte toepassing in een andere sector. Na twintig jaar onderzoek ligt er veel op de plank. Dat lijkt achteraf deels doelloos werk, maar is het waarschijnlijk niet. Je zult zien dat we ineens heel veel hebben liggen als het er toch van komt om mest verplicht te gaan verwerken.'

Groepshuisvesting

Niet alleen op milieugebied, ook het dierenwelzijn in de Nederlandse veehouderij gaat stap voor stap de goede kant op. Onderzoek van onder andere Wageningen UR liet zien

Meer dan de helft van de Nederlandse leghennen kan scharrelen.

dat sociale dieren zoals varkens en koeien het best in groepen worden gehouden, en dat ze in staat moeten zijn om natuurlijk gedrag te vertonen werd stapsgewijs vertaald in vernieuwingen.

'Vleeskalveren hebben het bijvoorbeeld in 2004 een stuk beter gekregen', zegt Hans Hopster van Wageningen UR Livestock Research die al jaren bezig is met knelpunten in dierenwelzijn. 'Ze worden sindsdien niet meer in donkere, krappe eenlingboxen gehouden, maar staan verplicht in groepen.' Ook zeugen staan niet langer levenslang aangeketend of in kooien opgesloten, maar moeten vanaf 2013 in groepen gehouden worden. Iedere varkenshouder is inmiddels ook verplicht om zijn varkens voldoende afleidingsmateriaal aan te bieden. Op weg naar het volledig afschaffen van castreren, wat voor de sector een grote stap is, worden mannetjesbiggen nu verdoofd gecastreerd.

Ligcomfort

Voor melkkoeien zijn de stallen flink verbeterd sinds de jaren zeventig en tachtig. Koeien staan 's winters niet langer aangebonden maar hebben veel meer bewegingsvrijheid gekregen. Hopster: 'De overgang naar loopstallen heeft overigens ook de arbeidsomstandigheden van melkveehouders drastisch verbeterd.' Boeren en stallenbouwers besteden bovendien meer aandacht aan goede ventilatie, ligcomfort en kwaliteit van vloeren. Melkinstallaties zijn verbeterd en daardoor kunnen veel koeien tegenwoordig zelf bepalen wanneer en hoe vaak ze gemolken worden. Voor legkippen lonkt de afschaffing van de legbatterij in de EU. 'Nu al wordt in Nederland meer dan de helft van de leghennen in scharsystemen gehouden. Vanaf volgend jaar moeten alle legkippen in de EU tenminste in verrijkte kooien worden gehouden die ook meer ruimte per kip bieden', vertelt Hopster. Ondanks de vele verbeteringen is er nog veel te winnen. Zo worden de staarten van vleesvarkens nog steeds gecoupeerd om staartbijten te verminderen, terwijl een van de redenen van dat gedrag is dat ze zich vervelen, mede omdat de stallen nog onvoldoende gelegenheid bieden om te wroeten. Een verrijkte kooi biedt een kip nog steeds weinig mogelijkheden voor natuurlijk gedrag. En koeien staan steeds vaker binnen, terwijl het voor de dieren beter is om vaak de wei in te gaan. 'Toch zijn er de laatste jaren wel belangrijke stappen

De milieubelasting door de varkenshouderij is de afgelopen decennia aanzienlijk afgenomen.

voorwaarts gezet', aldus Hopster. Vanwege milieuproblemen en omdat de milieukosten nu niet verrekend worden zien sommige critici de intensieve veehouderij liever uit Nederland verdwijnen. Geen varkens, kippen en vleeskalveren, geen milieuprobleem, redeneren ze. Verdoes ziet het niet gebeuren. 'Als we de dieren niet in Nederland houden, gebeurt het elders. De vraag naar dierlijke eiwitten is er nu eenmaal. Door in Nederland het aantal dieren te verminderen, verminder je hier inderdaad de milieudruk, maar dat zou ten koste gaan van

een groot economisch belang. Er zijn veel mensen die hun brood direct of indirect aan de sector te danken hebben.' Bovendien heeft Nederland volgens de dierwetenschapper een aantal voordelen die ervoor zullen zorgen dat de intensieve veehouderij in Nederland altijd een voordeel zal hebben boven buitenlandse concurrenten. 'We hebben hier een sterke infrastructuur met havens waardoor het voer goedkoop ingevoerd kan worden. Daarbij is er een sterke kennisstructuur. Ik zie de veehouderij niet zomaar verdwijnen.'